

Методичний коментар до уроку “Дивовижні звірі”

Диво-звірі

Казковими стежинками

Мабуть, у кожного з нас є улюблений казковий герой. Підімо сьогодні до нього в гості! Поринемо в невидимий світ народних казок, де добро завжди перемагає зло, де поєднується фантазія і реальність, де мудрі дива навчають нас і спонукають задуматися над власними вчинками і стати кращими.

- Пригадайте українські народні казки. Уявіть себе в казці. Хто ви? Що хочете побачити? Кого розпитати? Які правила існують у казковому царстві? Як діятимете, щоб їх не порушити?
- Поєднайтеся в групи і розіграйте сценки з казок.
- Чи впізнають казку ваші глядачі? Що саме має допомогти їм це зробити?
- Поміркуйте, що варто змінити, щоб казка стала впізнаванішою.

Знайомимося із художницею

Марія Приймаченко одна із найвідоміших і найсамобутніших українських художниць, народна художниця України, яскрава представниця “наївного мистецтва”, авторка понад 800 робіт. 650 її робіт зберігаються в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва у Києві. Художницю добре знають у всьому світі: за рішенням ЮНЕСКО 2009 рік визнано роком Марії Приймаченко. Їм’я саме цієї мисткині внесли до Всесвітньої енциклопедії мистецтва. Картини художниці демонстрували на Всесвітній виставці в Парижі, її твори експонувалися у Варшаві, Софії, Монреалі, Празі.

Марія Приймаченко народилася і прожила все життя в селі Болотня на Київщині. Тато — Оксентій Григорович — тесля (майстрував дворові огорожі у вигляді стилізованих головкатих зображень); мама — Параска Василівна — знана майстриня-вишивальниця (свої сорочки Марія вишивала власноруч).

Малювати Марія почала дуже рано. Ось як про свої дитячі роботи згадує майстриня: “Якось біля хати, над річкою, на завітчаному лузі пасла я гусей. На піску малювала всякі квіти, побачені мною. А потім помітила синюватий глей. Набрала його в пелену і розмалювала нашу хату...”. Сусіди приходили подивитися на дивину, зроблену дитячими руками, просили і їхні хати прикрасити.

В 1936 році Марію Приймаченко запросили до Школи народних майстрів у Києві. У ній збирали народні таланти. Того самого року на I Республіканській виставці народної творчості картинам Приймаченко надали цілий зал. Відтоді її твори з незмінним успіхом експонуються в Парижі, Варшаві, Софії, Монреалі, Празі.

Джерела натхнення Марія Приймаченко черпала з настінних хатніх розписів, з орнаментального мистецтва та пісенного багатства народних пісень. Творчість Приймаченко увібрала розмаїту школу народного мистецтва, багатовікову культуру народу: від медяників у вигляді фантастичних звірів, виробів з тіста, до старовинних тканин, килимів, вишивок, вибілок.

Приймаченко була надзвичайно вразливою людиною, черпала інформацію зі світу природи та поточних новин, зберігаючи вміння сприймати життя як вічну казку. Вона зображувала чарівних неіснуючих тварин, квіти та сюжети із селянського побуту.

Творчість цієї самобутньої майстрині поєднала конкретне мислення, інтуїцію, фантазію і підсвідоме. Нерідко композиція народжувалася уві сні чи асоціативно. Про це художниця розповідала: “Дивлюсь на підлогу — бачу, то звір, а то людина на коні”.

Намальована казка

Запропонуйте дітям роздивитися добірку картин Марії Приймаченко “[Диво-звірі](#)”, визначити особливості її картин.

- Що ви відчули, коли роздивлялися картини?
- Що здивувало в картинах?
- Що спільного в усіх картинах Марії Приймаченко?
- Чим ці картини особливі, несхожі на картини інших художників?
- Доберіть 5 слів, які якнайкраще опишуть роботи Марії Приймаченко.

Діти можуть, працюючи в групах і парах, скласти відповідні хмари слів.

Такої дивовижної “звіриної серії” картин немає в жодного художника світу! Фантастичні звірі — витвір уяви художниці: іноді вони схожі на реальних тварин, іноді майстриня наділяє їх людськими рисами.

Приймаченко об’єднала малюнок і живопис: це живописна графіка і графічний живопис водночас. Від природи художниця майстерно відчувала композицію: горизонтальний формат картини вона використовувала для оповідальних композицій, послідовного розвитку руху, а вертикальний — для великих. Вона бездоганно відчувала ритм, форми зображень завжди добре узгоджені й водночас не статичні: рослини, пелюстки квітів подані у взаємодії. Усі елементи утворюють ансамбль з власним ритмом і формами.

Художниця не любила великих чистих площин, вони їй здавалися неживими, тому всюди тло — земля, вода, небо — вкриті ритмічними рядами дрібненьких горизонтальних чи вертикальних рисок, дужок, крапок... Таке ритмічне чергування різних форм і кольору повторюється в кожному клаптику аркуша, у кожній найменшій деталі.

Колір — один із основних компонентів композицій картин Приймаченко. Він організовує площину, є елементом ритму, створює настрій простору, ніби сам обирає форму. Інтенсивне, глибоке, ніби підсвічене зсередини тло надає її творам колірної та композиційної міцності, монументальності.

Дослідити картини Марії Приймаченко, зрозуміти їх особливості та вигадати власні підписи-примовки дітям допоможе завдання на с. 32 із [робочого зошита-альбому “Мистецтво”](#) для 4 класу.

- Яких звірів зобразила художниця? Розкажіть про них.
- Виберіть картину, яка сподобалася найбільше. Доберіть 5 слів, щоб якомога краще описати цю картину.

- Прочитайте дібрані слова однокласникам й однокласницям. Чи вдалося їм впізнати картину? Якщо їм було складно знайти картину, поміркуйте, чому. Можливо, варто змінити вашу добірку слів? Як саме?
- Який із звірів на картинах художниці здається вам добрим, а який — злим? Як це художниця підкреслила кольорами?
- Продовжте дію на картинах.
- Роздивіться ще один раз картини Марії Приймаченко, пориньте в них. Чи відчули ви в них ритм? Де заховано ритм на картинах?
- Як добирає кольори художниця? Як гадаєте, чому навіть злі звірі написані яскравими барвами? Чи такі вже ці звірі й страшні?
- Розкажіть казку, мить якої зобразила художниця.
- Чи зустрінуться звірі на різних картинах в одній казці?
- Що в картинах говорить нам про те, що їх створила саме українська художниця?

Подивіться мультфільм [“Казковий світ Марії Приймаченко”](#), який створили учні Краматорської школи мистецтв № 3, і дізнайтеся більше про дивовижний світ майстрині.

- Спробуйте знайти використані в мультфільмі картини майстрині. Як вони називаються?
- Як дітям вдалося оживити картини Марії Приймаченко?
- Чи вдалося передати особливості стилю художниці?
- Чи хочеться вам змінити мультфільм? Як саме?
- Можливо, варто продовжити дію мультфільму? Чи створити другу серію?

Думка-шумка

У Марії Приймаченко казкові фантазії, а в українського композитора Миколи Лисенка — музичні. Послухайте Другу рапсодію на українські народні теми “Думка-шумка”.

- Чому композитор назвав цю музику саме Рапсодією на українські народні теми? Чи почули ви українські інтонації в музиці?
- Якби цю музику грав оркестр, то які музичні інструменти ви додали б?
- Виконайте вправу “Я — диригент”. Уявіть себе диригентом і передайте під музику його рухи.
- На якій картині може звучати ця музика?
- Візьміть український народний інструмент і додайте ще й власну мелодію. Вийде фантазійна рапсодія!

Декоративне малювання

Послухайте музику для натхнення, пофантазуйте, вигадайте свого диво-звіра і намалюйте. Можете малювати за мотивами робіт Марії Приймаченко або ж вигадати оригінальну істоту.

- Яким ваш звір буде за характером?
- Чим особливим він вирізнятиметься серед інших звірів?
- У якій казці житиме? Що робитиме, коли ви його малюватимете? Який у нього тоді буде настрій?
- А як ви намалюєте казкове довкілля? Які рослини зобразите?

- Можливо, на картині будуть ще й інші звірі? Які саме?
- Малюватимете в стилі Марії Приймаченко чи вигадаете щось своє?
- Як ви назвете свого диво-звіра і картину? Марія Приймаченко робила до своїх картин підписи-примовки. А що вигадаете ви?

Створити власну диво-картину дітям допоможе завдання на с. 33 із [робочого зошита-альбому "Мистецтво"](#) для 4 класу.

Виберіть яскраві барви і розпочинайте! А потім у класі організуйте яскраву виставку казкових звірів, покличте учнів з інших класів і будьте для них екскурсоводами, а можете всі разом оживити картини.

Далі цю роботу можна продовжити.

Запропонуйте дітям поринути в чарівний казковий світ, пригадати різні казки і створити власний світ казки та уявити, які ж події можуть у ньому відбуватися. А потім діти можуть скласти казки, проілюструвати їх та записати. І так створити власну класну добірку казок.

Зробити це дітям допоможуть "[Уроки для маленьких казкарів](#)" пана Казкаря в чарівній школі на сторінках журналу "Джміль" (2019, № 11), де кожен зможе спробувати стати письменником — навчиться придумувати незвичайних героїв, фантазувати про дивовижні перетворення і складати казки.